

Педагогічні науки

УДК 372. 891

Шаловило Юлія Ігорівна

кандидат біологічних наук, вчитель біології та хімії

філ. "Волостківська ЗОШ І-ІІ ступеня"

ОЗ Судовишинянського НВК

ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ

***Анотація.** Досліджено рівень екологічної грамотності серед учнів сьомого класу методом соціологічного опитування.*

***Ключові слова:** екологічна компетентність, екологічна грамотність, анкетування.*

Вступ. На сьогоднішня однією з актуальних проблем людства є погіршення екологічного стану навколишнього середовища. Виникає нагальна потреба попередити знищення природи внаслідок людської діяльності [1, с. 3]. А також необхідність осмислення екопроблем та сформуванню у нашого населення стратегії раціонального ставлення до навколишнього середовища, шляхом екологічного виховання.

Окремі риси і складові екологічної компетентності визначені у «Концепції екологічного виховання», «Концепції національного виховання», Законі України «Про освіту», Законі України «Про вищу освіту» та ін. [4]. Ключовою ланкою у формуванні екологічної культури, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на бережливому ставленні до природи у нашого населення є знання набуті у загальноосвітніх навчальних закладах. Саме, педагоги, вчителі природничого напрямку є одними із першопочатківців, що розвивають в учнів інформативність та когнітивні способи аналізу взаємовідносин людини і природи. У процесі навчання в учнів формується

емоційно-позитивне ставлення до охорони природи та мотиваційні засади активного впливу на навколишнє середовище. А також обґрунтовується і мотивується необхідність школярів брати участь у вирішенні екологічних шляхом упровадження екологічно чистих і ресурсозберігаючих технологій [3, с. 3; 4, с. 48].

У школах України природоохоронна освіта та формування екологічної компетентності здійснюються у процесі вивчення предметів природознавчого напрямку, зокрема біології, у навчальному курсі якої вивчається 61 екологічна тема із 412, тоді як з географії – 115 тем з 960, фізики – 10 тем з 412 та хімії – 11 тем з 373 [3, с. 4]. На основі цих даних, бачимо, що саме при вивченні біології найбільшою мірою відбувається формування екологічної компетентності учнів, адже екологія, як наука, бере свій початок саме з біології. Це дає змогу учням ознайомитися з різними підходами й аспектами природоохоронної справи.

Основні підходи до змісту, сутності та структури екологічної компетентності, визначення принципів, за якими відбувається формування цієї якості, визначено у працях О. Колонькової, В. Маршицької, О. Пруцакової, Н. Пустовіт, Л. Руденко, Л. Титаренко, С. Шмалей та ін. [3, с.1] Проте дослідження ефективності екологізації навчального процесу у загальноосвітніх закладах, а саме визначення рівня екологічної грамотності учнів, суб'єктивного відношення до природи, на основі якого формується їх раціональна екологічна поведінка залишається мало вивченою.

Метою нашого дослідження було визначити рівень екологічної грамотності серед учнів 7 класу, використовуючи метод анкетування.

Для опитування було сформовано анкету, яка включала одинадцять простих та зрозумілих питань. Нами було запропоновано чотири питання з двома варіантами відповіді – однією позитивною, а іншою негативною, а саме: чи любите природу (пит. № 1) та хвилює вас її доля (пит. № 6), чи

існують екологічні проблеми на території України (пит. № 3) та чи всі люди ознайомлені з правилами поведінки на природі (пит. № 7). А також шість запитань з декількома можливими варіантами відповіді: що таке «екологія» (пит. № 2); що буде з тим куточком природи, де повністю вирубають ліс (пит. № 4); чому не можна в річці мити автомобіль (пит. № 5); як слід учинити з людьми, котрі забруднюють довкілля (пит. № 8); які екологічні проблеми існують на території вашого населеного пункту (пит. № 9); що ви робите для того, щоби покращити стан довкілля (пит. № 10). Респондентам дозволялося обирати по декілька відповідей, якщо вони вважали це за необхідне. На одинадцяте питання, у якому пропонувалося вказати шляхи вирішення екологічних проблем нашої місцевості, учні мали змогу висловити свої думки, пропозиції та обґрунтувати їх.

В опитуванні взяло участь 80 учнів ОЗ Судовишлянського НВК у Львівській області, а саме 17 і 25 дівчат віком 13 і 12 років, відповідно, та 28 тринадцятирічних та 10 дванадцятирічних юнаків. На основі отриманих даних проведено статистичну обробку даних.

Результати. Екологічна компетенція – це одна із важливих вмінь школяра, що формується протягом навчання у загальноосвітній школі. Так, при оцінці екологічної грамотності методом анкетування встановлено, що в учнів сьомого класу є вже сформована соціорациональна модель поведінки, що визначається особливостями соціального оточення та рівнем сформованості суспільної свідомості.

Так, 75-83% респондентів, відповідаючи на запитання № 8 анкети, зазначили, що не всі люди знають правила поведінки на природі, і з населенням, що забруднює довкілля варто проводити агітаційну роботу, змушувати прибирати після себе, а також в разі необхідності накладати грошове стягнення. Ще одним підтвердженням учнів про небайдужість до природи та її екологічного стану є висловлені позитивні відповіді на запитання про любов до природи та її стану. Аналізуючи відповіді на

запитання № 3 та 9 анкети, школярі вказують на те, що на території України, зокрема у межах їхнього регіону, є ряд екологічних проблем, зокрема, це винищення зелених насаджень, забруднення повітря та водойм, а також висока засміченість вулиць.

Аналізуючи відповіді на запитання № 4 учні в кількості 41% відповіли, що ліси – це зелені легені природи, що їх винищення призведе до зміни клімату. Але понад 80% школярів зазначають, що окрім цього вирубування лісів може спричинити катастрофічні наслідки, зокрема порушення природного балансу природи та загибелі рідкісних представників флори і фауни. Такі ж результати нами спостерігалися і при відповіді на 5 запитання, де школярі відмітили, що миючі засоби та бензинова плівка, яка утворюється на поверхні води, шкідливо впливають на життєдіяльність водойм – гинуть мальки, мікроорганізми, знищується кисневе наповнення води, гине риба. Отже в учнів сьомого класу вже відбувається формування усвідомлення, що втручання людини у природу веде до негативних та масштабних наслідків у життєдіяльність живих організмів із різних типів екосистем.

За результатами соціологічного опитування, ми встановили, що учні займають активну життєву позицію та готові покращувати стан довкілля. Відповідаючи на питання №10, учні переконливо підтверджують свою небайдужість до цих проблем, адже активно беруть участь у саджанні дерев та квітів, проведенні акцій з охорони природи та прибиранні території населеного пункту. Також, школярами висловлено думки, що варто першочергово на території їхнього містечка очищувати річки та вулиці від засмічення, берегти навколишнє середовище. Прозвучали і окремі думки про створення «екологічних бригад», котрі матимуть за мету стежити за порядком та чистотою природного середовища, вести з населенням роз'яснювальні роботи про дію кримінального покарання та штрафів вразі забруднення ними річок, вулиць та ґрунтів.

Часто екологічна освіта стикається з рядом проблем, а саме недостатністю підручників, посібників, додаткових матеріалів, книжок популярного характеру, телепередач, соціальної реклами тощо, які відповідали б сучасним вимогам і допомагали формувати у школярів екоцентричний світогляд [2, с. 472]. Але, підсумовуючи результати анкетування, ми визначили, що для учнів сьомого класу є високий рівень екологічної грамотності, що є підґрунтям для формування екологічної компетентності. Адже на сьогодні, екологічна освіта розглядається як один з найпотужніших засобів, що може забезпечувати зміну ставлення людини і суспільства до навколишнього середовища з руйнівного, споживацького на дбайливе, бережливо-відновлювальне. Тому екологічні знання учнів варто ще більш розширювати вчителям на уроках біології, а також в позакласній роботі з екології, що сприяє підвищенню зацікавленості і мотивації до навчання, розвитку дослідницької діяльності школярів, формуванню практичних умінь і навичок.

Література

1. Алексієвець М. Охорона навколишнього природного середовища в системі національно-державних пріоритетів незалежної України / М. Алексієвець // Збірник наукових праць Україна-Європа-Світ. – 2012. – С. 145-148.
2. Дідков О. Формування екологічної свідомості та культури засобами освіти та виховання особистості / О. Дідков // Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць. – К., 2012. – Вип. № 63. – С. 472.
3. Левків С.П. Формування екологічної компетентності учнів на уроках біології / С.П. Левків // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2014. – С. 1-7.

4. Логвінова Я.О. Екологічна компетентність особистості-передумова збереження здоров'я людини / Я.О. Логвінова // PhD Thesis. – КНТУ. – 2010.
5. Скиба М. Екологічна освіта і виховання школярів у процесі позакласної роботи / М. Скиба // Рідна шк.: щомісяч. наук.- пед. журн. – 2013. – № 1/2. – С. 48-52.